بەناوی خوای بەخشندە و میهرەبان

هەرێمی كوردستانی عێراق
سەرۆكایەتی هەرێم
سەرۆك

بەناوی گەلەوە

بڕیار

ژمارە (١٤) ساڵی ٢٠٠٨

یاسای پاراستن و پەرەپێدانی بەروبوومی كشتوكاڵ
لە هەرێمی كوردستان – عێراق

بە پێی بڕگەی (١) ی ماددەی (١٠) ی یاسای سەرۆكایەتی هەرێمی كوردستان – عێراق ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠٠٥ ی هەمواركراو و بە پاڵپشتی ئەو یاساكارییەی ئەنجومەنی نیشتمانی كوردستان – عێراق كردویەتی لە دانیشتنی ژمارە (١٣) لە ٢٠٠٨/٥/٥ بڕیارماندا بە دەركردنی:

یاسای ژمارە(٤)ی ساڵی ٢٠٠٨
یاسای پاراستن و پەرەپێدانی بەروبوومی كشتوكاڵ
لە هەرێمی كوردستان – عێراق

ماددەی یەكەم:

زەوی كشتوكاڵ و ڕووەك و باخ و دارستان و لەوەرگاو سامانی ئاژەڵ وبەروبوومەكانی و سەرچاوەكانی ئاو وئامرازەكانی بەرهەمهێنانی كشتوكاڵ سامانی نیشتمانین، پێویستە خاوەن و پەیوەندیدارەكانیشیان بەپێی پلان و بەرنامەی دەسەڵاتەكانی هەرێم وەبەریان بهێنن و چاودێرییان بكەن و، پەرەیان پێبدەن و ڕێگا بە هیچ شتێك نەدەن ببێتە مایەی لەناوچوون و زیان لێدانیان.

ماددەی دووەم:

لەسەر لایەنە پەیوەندیدارەكانی هەرێمە:

یەكەم: كار بكەن لە پێناو بووژاندنەوەی لادێ و هانی جوتیار بدەن بۆ گەڕانەوە بۆ لادێكانیان بەپێی سیاسەتێكی ستراتیجی بە هاوكاری وەزارەتە پەیوەندیدارەكان.

دووەم: جوتیاران هۆشیار بكرێنەوەو ئاراستە بكرێن بەرەو بەكارهێنانی زەوی بە باشترین شێوە.

سێیەم: بۆ دابین كردنی ئاوی ئاودان لە حاڵەتی نەهاتی ووشكەساڵیدا بەربەستی خۆڵین و بەنداو دروست بكرێن.

چوارەم: كردنەوەو پەرەپێدان و دروستكردنی ڕێگاو بان بۆ ئەوەی جوتیاران بە ئاسانی بە باخەكانیان بگەن و بۆ بازاڕكاری بەروبوومەكانیشیان یارمەتی بدرێن.

ئەرشیفی ڕۆژنامەی وەقایعی كوردستان لە سایتی وەزارەتی داد
www.mojkudistan.com

پێنجەم: پیشەسازی گۆڕانكاری و تەواوكەر(الصناعة التحويلية أو التكميلية) هانبدرێت كە پشت بە بەروبوومی كشتوكاڵی خۆماڵی دەبەستێت.
شەشەم: بەشداری لە دابین كردنی ئەو پێداویستییە پێویستیانە بكرێ كە كەفائەتی بەرزیان لە بەرهەمهێناندا هەیەو پشتگیری بكرێن.
حەوتەم: رێكخستنی كردەوەكانی بازاڕكاری ناوەخۆو دەرەكی بەپێی نەخشەیەكی بەرنامەیەكی داڕێژراو لەلایەن وەزارەتی كشتوكاڵ، بە هەماهەنگی لەگەڵ هەردوو وەزارەتی بازرگانی و دارایی وئابووری لە باری رێكخستن و كۆنترۆڵ كردنی هاوردەی ئەو بەروبوومانەی كە هاوشێوەی ئەوانەی هەرێمن.
هەشتەم: دروست كردنی عەمباری ساردكەرو بەفرگر(المبردة و المجمدة) لە هەرێمدا هانبدرێن.
نۆیــەم:كار لە پێناو قەرەبووكردنەوەی خاوەن شینایی و پرۆژە كشتوكاڵییەكان بكرێت، لە حاڵەتی لە ناوچوون یا زیان پێ گەیاندنیان لە ئەنجامی كارەساتی سروشتی یاخود هێزێكی لە رادەبەدەر.
دەیــەم: بەشداری كردن لە زیادكردنی رووبەری زەوی بەراو ودابین كردنی ئەو ئامێرانەش كە لە بەكارهێنانی پاشكەوت كردنی ئاودا بەكاردێن.
یانزدەم:لە رێگای قەرزدان و ئاسانكاری بانكییەوە بەشداری لە دروست كردنی سەرمایەی پرۆژە كشتوكاڵییەكانی وەبەرهێنەرە نیشتمانییەكان بكرێ.
دوازدەم: پشتگیری بەروبوومە ستراتیژییەكان بكرێ.
سیانزدەم: فەرمانبەرە كشتوكاڵییەكان وەك سەرپەرشت بەسەر پرۆژە كشتوكاڵییەكانەوە دابمەزرێن، كە بڕوانامەی زانستی كشتوكاڵییان بەدەست هێناوە، بە خاوەن بڕوانامەی دواناوەندیی كشتوكاڵییەوە تا بەرزترین ئاستی زانستی كشتوكاڵی.

ماددەی سێیەم:

لەسەر وەزارەتی كشتوكاڵ و خاوەن زەوی و جوتیارو كەشتیارو ئەوانەی پەیوەندییان بە كشتوكاڵەوە هەیە، هەریەكەو بەپێی پسپۆڕایەتی و دەسەڵاتی خۆی ئەمانەی خوارەوە ئەنجام بدات:
یەكەم: بایەخ بە زەوی كشتوكاڵی بدرێت و، بێجگە لە مەبەستەكانی كشتوكاڵ بەكار نەهێنرێت یا بەبێ چاندن بەجێ نەهێڵدرێت و رێگا نەدرێت بە هیچ شتێك پیتی كز بكات یا بڕشتی كەم بكات.
دووەم: پەیڕەوكردنی شێوازی زانستی نوێ لە كردەوە كشتوكاڵییەكاندا.
سێیەم : ئامرازە پێویستییە كەفائە بەرزەكان لە بەرهەمهێناندا بەكاربهێنرێن.
چوارەم: بایەخ بە مەكینە وئامێرو ترۆمپا كشتوكاڵییەكان بدرێت و بیرو كارێزو كانیاوە سروشتییەكان و ئامرازو شێوازەكانی بەرهەمهێنانی دیكەش لە زیان پێكەوتن بپارێزرێن.
پێنجەم: بایەخ بە شینایی بدرێت هەر لە كاتی چاندنیەوە تا كاتی دروێنە یاخود چنینی و، رێگە بە هیچ شتێك نەدرێت لە ناویان ببات یا زیانیان پێ بگەیەنێت و لە پەتا زیانبەخشەكانی كشتوكاڵ و سووتان و لافاویش بپارێزرێن.
شەشەم: سامانی ئاژەڵی و ماسی و پەلەوەرو مێرووی سوودبەخش بپارێزرێن و چاودێری بكرێن و لە هەموو ئەو شتانە بپارێزرێن كە زیانیان پێ دەگەیەنێت.

ئەرشیفی رۆژنامەی وەقایعی كوردستان لە سایتی وەزارەتی داد
www.mojkurdistan.com

حەوتەم: پێڕەوكردنی سیستەمی خولەكانی كشتوكاڵی و، دەستنیشان كردنی ئەندازەی ئەو پانتاییانەی كە لەهەر ناوچەیەكدا پێویستە بە بەروبوومی دیاركراو بچێنرێن، هەروەها دیاركردنی جۆرەكانی تۆو وپەیین و و قڕكەری بوونەوەری زیانبەخش و وادەكانی بەكارهێنانیان بەپێی پلان و رێنماییەكانی وەزارەتی كشتوكاڵ.

هەشتەم: پاراستن و خزمەتكردنی باخەكان و بەرو میوەكانیان تا پێدەگەن و دەبرێنە بازاڕ نابێ پشت گوێ بخرێن.

نۆیەم: پەیڕەو كردنی سیاسەتی عەمار كردنی دروستی بەروبوومەكان.

ماددەی چوارەم:

پارێزگار دوای وەرگرتنی رای بەرێوەبەرایەتی گشتی كشتوكاڵ لە پارێزگادا لیژنەی تایبەت بۆ چاودێری وبەدواداچوونی جێبەجێ كردنی حوكمەكانی ئەم یاسایە پێك دەهێنێ، ئەمەش بەپێی رێنمایی وەزارەتی كشتوكاڵ لە هەرێمدا .

ماددەی پێنجەم:

پێویستە لەسەر كارگە و سەنعەتگاكان. لەوانەی كەبەروبوومی كشتوكاڵ، وەك كەرەستەی خاو لە سەنعەتی كشتوكاڵیدا بەكاردەهێنن، كەرەستەی خۆماڵی ئەگەر فەراهەم ببێت بەكاربهێنن.

ماددەی شەشەم:

ئەگەر جوتیار یان ئەو كەسەی زەوییە كشتوكاڵییەكەی یان باخەكەی بەدەستەوەیە، یان ئەو كەسەی بەرپرسە لە بەرێوەبردنی، ملی نەدا ((امتنع)) بەبێ پاساوی بەجێ . زەویەكە بكێڵێ و بیچێنێ یان خزمەتی نەكرد، ئەوا پارێزگار بۆی هەیە زەوییەكە بە بەرێوەبەرایەتی گشتی كشتوكاڵ بسپێرێ، بۆ ئەوەی چۆنی بەچاك دەزانێ ئاوەها كشتوكاڵی لەسەر بكات و، سوود لەبەرومیوەو وشكەڵی (أحطاب) وەربگرێت، بەبێ ئەوەی خاوەنەكەی ماف داوا كردنی كرێی هاوتای هەبێت، بەلاَم ئەگەر لە كۆتایی وەرزەكەدا بەڵێن بدات كە بەشێوەیەكی دروست زەوییەكەی وەبەردێنێ و خزمەتی دەكات، ئەوا زەوییەكەی پێ دەدرێتەوە.

ماددەی حەوتەم:

یەكەم: سەرۆكی یەكەی كارگێری بۆی هەیە داوا لە دادگای تایبەتمەند بكات، لەو تاوانانە بپێچێتەوە كە دەقەكانیان لەم یاسایەدا هاتوون.

دووەم:ئەو بڕیـــــــارانەی بەپێیی برگەی(یەكەم)ی سەرەوە دەرچوێندراون، لەبەردەم دادگای تاوانەكانی ناوچەكەدا بەر تانە دەكەون و، بڕیارەكەشی لەم رووەوە بنبڕە.

ماددەی هەشتەم:

دادگای بەرایی ناوچەكە، تایبەتە بە تەماشاكردنی داواكانی زێدەرۆیی لەسەر زەوییە كشتوكاڵییەكان و باخەكان و داواكانی ناكۆكی سنوورەكانیان و ئەو مافانەش كە تێیان دەكەوێت، پەیوەندیدارەكانیش بۆیان هەیە لە ماوەی پانزدە رۆژ، لە رۆژی ئاگادار كردنەویانەوە لە بەردەمی دادگای تێهەڵچوونەوەی ناوچەكەدا بەسیفەتی پێداچوونەوە بڕیارەكە رەتبكەنەوەو، لەم رووەوە بڕیاری دادگا بنبڕە.

ئەرشیفی رۆژنامەی وەقایعی كوردستان لە سایتی وەزارەتی داد
www.mojkudistan.com

ماددەی نۆیەم:

یەکەم: خاوەن زەوی یا جوتیار یا کەشتیار یا ئەوەی پەیوەندی کشتوکاڵی هەیە ئەگەر سەرپێچی حوکمەکانی ئەم یاسایە و ئەو بەیاننامانە بکەن کە لەسەری دەرچوون، ئەوا بۆ ماوەیەك بەند دەکرێن کە لە ساڵێك پتر نەبێت یا بە غەرامەیەك سزا دەدرێن کە لە حەفت سەدو پەنجا هەزار دینار پتر نەبێت یان بە هەردوو سزا.

دووەم: فەرمانبەری کشتوکاڵی کە سەرپەرشتە بەسەر پرۆژە کشتوکاڵییەکانەوە ئەو سزایەی بەسەردا دەدرێت کە لە بڕگە(یەکەم)ی سەرەوەدا هاتووە، لە حاڵەتێکدا ئەگەر بووبێتە هۆی سەرنەگرتنی پرۆژەکە یان زەرەرێکی گەورە لە پرۆژەکە. بە هاوکاری لەگەڵ خاوەن پرۆژەکەدا، ئەگەر پێشتر فەرمانگەکەی ئاگادار نەکردبێتەوە و ئینزاری بە خاوەن پرۆژەکە نەدابێت.

سێیەم: هەر فەرمانبەرێك یان کرێکارێك بە کەمتەرخەمی یان بە ئەنقەست لە بەجێهێنانی ئیشەکەیدا، بووبێتە هۆی زیانگەیاندن بە بەروبومی کشتوکاڵ، سزای بەند کردنی دەدرێت بۆ ماوەیەك لەشەش مانگ زیاتر نەبێت یان بە غەرامەیەك لە چوار سەدو پەنجا هەزار دینار زیاتر نەبێت لەگەڵ قەرەبوو کردنەوەی زیانەکە.

چوارەم: ئەگەر رەفتارێك لەگەڵ حوکمەکانی ئەم مادەیەدا نەگونجاو. تاوانێکی لێکەوتەوە سزاکەی بە پێی یاسایەکی دیکەی کارپێکراو لە هەرێمدا گرانتر بێت، ئەوا کام دەقیان سزاکەی گرانتر بێت، ئەوەی بەسەردا دەسەپێت.

پێنجەم: دوای وەرگرتنی رەزامەندی وەزیری کشتوکـــــاڵ، ئینجا داوا لەسەر فەرمانبەری سەرپێچیکار دەکرێتەوە بەپێی بڕگەکانی (دووەم و سێیەم).

ماددەی دەیەم:

جێبەجێ کردنی یاسای فیدراڵی بۆ پاراستن و پەرەپێدانی بەروبوومی کشتوکاڵی ژمارە(٧١)ی ساڵی١٩٧٨ لە هەرێمی کوردستان – عێراق رادەگیرێ.

ماددەی یانزدەم:

وەزیری کشتوکاڵ بۆی هەیە رێنمایی پێویست بۆ ئاسانکاریی جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربکات.

ماددەی دوانزەم:

کار بەهیچ دەقێکی یاسایی یا بڕیارێك ناکرێت پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە بێت.

ماددەی سیانزەم:

ئەرشیفی رۆژنامەی وەقایعی کوردستان لە سایتی وەزارەتی داد

پێویستە ئەنجومەنی وەزیران ولایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن.

www.mojkudistan.com

ماددەی چواردەم:

ئەم یاسایە دوای نەوەد ڕۆژ لە ڕۆژی بڵاوکردنەوەی لەڕۆژنامەی فەرمی (وەقائعی کوردستان) جێبەجێ دەکرێت.

مسعود بارزانی
سەرۆكی هەرێمی كوردستان-عێراق

ئەم یاســـایە لە ١٢ی جـــۆزەردان ٢٧٠٨ی کـــوردی بەرامبەر ٢٨ی جمـــادی یەکـــەم ١٤٢٩ی کـــۆچی و بەرامبەر ٢ی حوزەیـــرانی٢٠٠٨ی زاینـــــی لە هەولـــــێر دەرچـــووە .

ئەرشیفی ڕۆژنامەی وەقایعی کوردستان لە سایتی وەزارەتی داد
www.mojkudistan.com